

בעזה שיי"ת

ספר

התשובה

♦ פרשת וירא ♦

מדריך ומורה דרך להרוצים לעלות מעלה מעלה
בדרך התשובה, שאי אפשר להגיע לתורה לשמה
בלי שיעשה תשובה מקודם.

בפרשה זו יבואר:

א. גדול כחה של תשובה אף בהרהור.

ב. כל הרהור תשובה מגיע עד כסא הכבוד

ג. המהרהר בתשובה נעשה צדיק גמור

ד. כל בר דעת מרגיש בהרהורי תשובה

ה. רפואת העוונות רק על ידי תשובה

ו. התשובה רפואה לעולם

על ידי הלימוד בספר הזה יתבונן בשכלו הזך כי
יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם
הזה מכל חיי העולם הבא, וכמה שעות מימי חיי
הלכו לבטלה.

יוצא לאור שנת תשס"ו לפ"ק
ברוקלין נוא יארק

בס"ד

ספר

התשובה

והוא

סדר תיקוני תשובה הספר נדפס לזכות הרבים,

ומתחלק בחינם לכל דורש ומבקש

הרשות נתונה לכל מי שברצונו להדפיס קטעים מספר זה או
כל הספר בכל לשון שהוא בכל מדינה ומדינה, כדי להרבות
תורה ויראת שמים בעולם ולעזור לבות אחינו בני ישראל
לתשובה שלימה.

שם המחבר לא נזכר, כי לא הבאנו בו אומר
הבא מן החדש רק דברים בשם אומרם,
וקבל האמת ממי שאמרה

פרשת וירא

- ז.....
- א. פרק ט'..... ז
- ב. גדול כחה של תשובה אף בהרהור..... ז
- ג. זהר הקדוש פרשת תרומה קנ א – ב..... ז
- ד. תרגום בלשון הקודש :..... ח
- ה. כחה של תשובה אף בהרהור..... ח
- ו. מעולפת ספירים יום שבעה עשר..... ח
- ז. ביאור נפלא על דברי הזוהר..... ח
- ח. ערבי נחל פרשת יתרו..... ח
- ט. כל הרהור תשובה מגיע עד כסא הכבוד..... י
- י. פסיקתא רבתי פרשה מד..... י
- יא. המהרהר בתשובה נעשה צדיק גמור..... י
- יב. פרי הארץ פרשת כי תבא..... י
- יג. הכרוז של הרהור תשובה הוא כדי שיזכור את בוראו
תמיד..... יא
- יד. עבודת ישראל פרקי אבות פרק שני..... יא
- טו. כשם שהפגם בהרהור כן התיקון בהרהור..... יב
- טז. ראשית חכמה שער התשובה פרק שני..... יב
- יז. רשע גמור שלא הרהר בתשובה אין לו תקנה..... יב
- יח. זהר חדש מדרש רות מאמר ז' מדורי גיהנם..... יב
- יט. כל בר דעת מרגיש בהרהורי תשובה..... יד
- כ. דגל מחנה אפרים פרשת ויקרא..... יד

- כא.** אפילו אם הוא צדיק - בהרהורי תשובה
 מקדש את אבריו ..... יד
- כב.** נועם אלימלך פרשת דברים ..... יד
- כג.** פרק י' ..... טו
- כד.** התשובה - רפואה ..... טו
- כה.** זהר הקדוש פרשת משפטים קו ב ..... טו
- כו.** תשובה רפואה למכה ..... יז
- כז.** מלבי"ם ירמיה יד יט ..... יז
- כח.** תשובה רפואה ליצר הרע ..... יח
- כט.** מדרש תנחומא בראשית פרק ח ..... יח
- ל.** התשובה רפואה לעולם ..... יח
- לא.** עין יעקב מסכת יומא אות עו ..... יח
- לב.** נרפא נגע הצרעת ..... כ
- לג.** ערבי נחל פרשת וארא ..... כ
- לד.** רפואת העוונות רק על ידי תשובה ..... כא
- לה.** ישמח משה פרשת אחרי יח א ..... כא
- לו.** תשובה מאהבה מביאה את האדם והעולם לחזור
 כקדמותם כרפואה המביאה למצב ההתחלתי ..... כא
- לז.** נתיבות עולם ב נתיב התשובה פרק ב' ..... כא
- לח.** התשובה תגן על האדם, תביא לו רפואה ותשמור עליו
 להיותו בריא שלא יחלה ..... כב
- לט.** ראשית חכמה שער התשובה פרק רביעי ..... כב
- מ.** אפילו תשובה גרועה מביאה רפואה לעולם ..... כב

- מא.** ספר תוספת יום הכפורים על יומא דף פ"ו עמוד א' ..... כב
- מב.** משל נפלא על התשובה שהיא רפואה דרך
הקדוש ברוך הוא ..... כג
- מג.** ערבי נחל פרשת יתרו ..... כג
- מד.** **יסוד התשובה** ..... כה
- מה.** המשך פרק ג' ..... כה
- מו.** ענין ד' צומות ..... כה
- מז.** ענין תענית חתן ביום חופתו ..... כה
- מח.** תענית שמת בו אביו ואמו ..... כה
- מט.** ענין תענית ציבור על כל צרה שלא תבוא ..... כו
- נ.** שערי תשובה לרבינו יונה ..... כח
- נא.** השער הראשון - אות ט' ..... כח
- נב.** באור התשובה ועקריתה: ..... כח
- נג.** כמו ביציאת מצרים כן בביאת המשיח, רק זה
שיראת ה' בליבו יזכה להיות בין הזוכים ..... כט
- נד.** מלחמה לה' בעמלק ..... ל
- נה.** הצדיקים הקדושים במלחמתם הגדולה להציל
את עם ישראל מכלי' חס ושלו'. ..... ל
- נו.** א' הבעל שם טוב הקדוש ראה הגזירה הנוראה
של אושוויץ וניסה לבטלו ..... ל

שער התשובה

ישראל יעשו תשובה באחרית הימים

נאמר בפרשת ואתחנן (דברים ד' כ"ז ל'): "והפיץ ה' אתכם בעמים ונשארתם מתי מספר בגוים אשר ינהג ה' אתכם שמה ועבדתם שם אלוקים מעשי ידי אדם עץ ואבן אשר לא יראון ולא ישמעון ולא יאכלון ולא יריחון ובקשתם משם את ה' אלוקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך בצר לך ומצאוך את כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלוקיך ושמעת בקולו".

וכן בפרשת נצבים (דברים ל' א' - ג'): "והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלוקיך שמה ושבת עד ה' אלוקיך ושמעת בקולו ככל אשר אנוכי מצוך היום וּבְנִיךְ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּשְׁבַת ה' אלוקיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלוקיך שמה".

מיד כשישראל עושים תשובה – נגאלים

נאמר ברמב"ם: "כל הנביאים כולם צוו על התשובה ואין ישראל נגאלים אלא בתשובה, וכבר הבטיחה התורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותם ומיד הם נגאלים, שנאמר: 'והיה כי יבואו עליך כל הדברים... ושבת עד ה' אלוקיך ושב ה' אלוקיך'..."

(הלכות תשובה פרק ז' הלכה א')

מה יהיה עם העשירים? - ונוטלים פרנסות מישראל

הגאון הרב הצדיק רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל אמר: בסוף הגלות נתרבו החבלי משיח, שעליה נבאו נביאינו וחכמינו, זכרונם לברכה, ונוטלים פרנסות מישראל ונתקיים: "תכבד העבודה".

העשירים אל יחשבו שהכסף ישאר בידם לצמיתות

הגאון הקדוש ה"חפץ חיים" זי"ע אמר: טרם הגאולה תשלוט עניות. העשירים אל יחשבו שהכסף ישאר בידם לצמיתות. דבריו נתקיימו ברוב בני עמינו.

דִּרְאָ

פרק ט'

גדול כחה של תשובה אף בהרהור

זהו הקדוש פרשת תרומה קנא – ב

חמי כמה רחמנותא דקודשא בריך הוא עם בריוהי, דאפילו דאיהו חייבא יתיר, ורהרהר תשובה, ולא יכיל למעבד תשובה ומית, האי בודאי מקבל עונשא על דאזיל בלא תשובה, ולבתר ההוא רעותא דשוי למעבד תשובה לא אעדיאת מקמי מלכא עלאה, וקודשא בריך הוא אתקין לההוא חייבא דוכתא במדורא דשאול, ותמן מצפצפא תשובה, דהא ההוא רעותא נחית מקמי קודשא בריך הוא, ותבר כל גזיון (ס"א לכתר לקבל עונשיה, ההוא רעותא טבא דשוי ההוא חייבא למעבד תשובה, סלקא קמי מלכא עלאה, ולא אעדיאת מתמן עד לקודשא בריך הוא אתקין לההוא חייבא דוכתא במדורא שאול, וכדין ההוא רעותא נחתא מקמי קודשא בריך הוא, ותכרת כל גזיון) דתרעי מדורי גיהנם, ומטי לההוא אתר דההוא חייבא תמן, ובטש ביה, ואתער ליה ההוא רעותא כמלקדמין, וכדין מצפצפא ההיא נשמתא לסלקא מגו מדורא דשאול.

ולית רעותא טבא דיתאביד מקמי מלכא קדישא, ובגין כך זכאה איהו מאן דמהרהר הרהורין טבין לגבי מאריה, דאף על גב דלא יכיל למעבד לון, קודשא בריך הוא סליק ליה רעותיה כאילו עביד. דא לטב, אבל רעותיה לביש לא, בר הרהורא דעבודה זרה, והא אוקמוה חברייא.

אינון דלא הרהרו תשובה, נחתי לשאול ולא סלקי מתמן לדרי דרין, עליהו כתיב (אויב ז טז) כלה ענן וילך בן יורד שאול

לא יעלה, על קדמאי כתיב (שמואל א' ב' ו') ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל.

תרגום בלשון הקודש:

ראה כמה רחמנות של הקדוש ברוך הוא עם בריותיו, שאפילו שהוא רשע ביותר, והרהר תשובה ולא יכול לעשות תשובה ומת. זה בודאי מקבל עונש על שהלך בלי תשובה, ואחר כך אותו רצון ששם לעשות תשובה, לא סר מלפני מלך עליון, והקדוש ברוך הוא מתקין לאותו רשע מקום במדור השאול ושם צפה (ס"א לועקה) תשובה. שהרי אותו רצון יורד מלפני הקדוש ברוך הוא, ושובר כל חתיכות קשות (ס"א לאחר שקיבל עונשו, אותו רצון טוב ששם אותו רשע לעשות תשובה, עולה לפני מלך עליון, ולא סר משם, עד שהקדוש ברוך הוא מתקין לאותו רשע מקום במדור שאול, ואז אותו רצון יורד מלפני הקדוש ברוך הוא ושובר כל חתיכות קשות) של שערי מדורי גיהנם, ומגיע לאותו מקום שאותו רשע שם. ומכה בו ונתעורר לו אותו רצון כמקודם. ואז צפה (פ"א לועקה) אותה נשמה לעלות מתוך מדור השאול.

ואין רצון טוב שיאבד מלפני המלך הקדוש. ומשום כך זכאי הוא מי שמהרהר הרהורים טובים לגבי אדונו, שאף על פי שלא יכול לעשות אותם, הקדוש ברוך הוא מעלה לו רצונו כאילו עשה. זה לטוב. אבל רצונו לרע לו. זולת הרהור של עבודה זרה, והרי העמידוהו החברים.

אלו שלא הרהרו תשובה יורדים לשאול, ולא עולים משם לדורי דורות, עליהם כתוב כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה. על הראשונים כתוב ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל.

כחה של תשובה אף בהרהור

מעולפת ספירים יום שבעה עשר

וכתב בספר שמות דף ק"נ עמוד א', כי המצפצפים ועולים מגיהנם, הם אותם שהרהרו תשובה בלבם, ולא יכלו לעשותה מחמת שמתו, ראה כמה כחה של תשובה:

ביאור נפלא על דברי הזוהר

ערבי נחל פרשת יתרו

אמנם יש עוד מדרגה ממוצעת בין המדרגה הקטנה שבתשובה ובין מי שלא שב כלל, והוא מי שלא שם לבו בעת חליו וסמך שיתרפא, ובראותו

כי אפס כחו וידע בבירור שהגיע עתו אז הרהר בתשובה, כי בראותו ימיו עברו וכבר אין לו צורך בעולם אזי אומר לו לבו אוי לך איך תיעול קמי מלכא ומה הועילו לך עכשיו כל הנאות העולם שהיה לך אז מהרהר בתשובה אבל אין לו שום כח לעשות כלום ואין לו רק הרהור תשובה, זהו דבר ממוצע שאינו כאותו שמת בלי תשובה כלל שנידונין לדורי דורות ואינו כמדרגת תשוב מיד שאול:

וזה לשון זוהר הקדוש פרשת תרומה (זכר חלק ב' ק"ג עמוד א') ואית מנהון דמצפצי וסלקי ומאן אינון חייבי עלמא דמחשבי בלבייהו תיובתא ומיתו ולא יכילו למעבד ליה אינון איתדני תמן בגיהנם ומצפצי וסלקי לבתר. תא חזו רחמנותא דקודשא בריך הוא עם בריהי דאפילו דאינון חייבי יתיר והרהר תיובתא ולא יכיל ומית בודאי מקבל עונשין על דאזיל בלא תיובתא. לבתר האי רעותא טבא דשוי למיעבד תיובתא לא אעדי מקמי מלכא עילאה וקודשא בריך הוא אתקין להאי חייבא דוכתא במדורא דשאול ותמן מצפצפא תשובה דהא האי רעותא נחית קמי קודשא בריך הוא ותביר כל גזיזין דתרעי מדורי דגיהנם ומטי להאי אתר דהאי חייבא תמן ובטש ביה ואיתער להאי רעותא כמלקדמין וכדין מצפצפא האי נשמתא לסלקא מגו מדורא דגיהנם ולית רעותא טבא דיתאביד מקמי מלכא קדישא כו' עד כאן לשונו:

הענין הוא, כי אותו הרהור תשובה העולה מנפשו מתקשר בקדושה, נמצא נפשו נתקשר בקדושה על ידי אותו ההרהור תשובה, ואף על פי כן אין כח בהרהור לבד להעלותו מגיהנם כל עוד שלא סבל בגיהנם כל העונשים המגיעים לו על כל עונותיו. והוא בדרך משל אם קשור בחוט דק כלי קטן והכלי נפל לבור אזי מושכין את הכלי מיד על ידי החוט. אכן אם נפל אבן כבד לבור עמוק אף שקשור בו איזה חוט דק אי אפשר להעלותו. כך כל זמן שיש עליו כבד עון וזה ההרהור הוא דק הרהור בעלמא אי אפשר למושכו מבור תחתית, וכאשר סבל כל עונשיו ותמו כבד עונותיו אז אותו ההרהור שהוא חלק נפשו מעלהו מגיהנם וכאשר תם עונו אז מתעורר בו אותו ההרהור ומצפצף בכי ועולה, ועליו נאמר (יחמי לא, ט) בבכי יבאו, כי הרשעים בוכים בגיהנם כמו שאמר הכתוב (תהילים פד, ז) עוברי בעמק הבכא כו', שבוכים שם מאד בחרטה אשר לא תועיל. ואמר גם ברכות יעטה מורה שהרשעים בגיהנם מצדיקים עליהם

הדין ונותנים ברכה ותהלה להשם יתברך שהורה להם הדרך הטוב ולא אבו שמוע. ועל זה נאמר (ישעיה כד, טז) מכנף הארץ זמירות שמענו, ר"ל בעמקי שאול קצה האחרון של הארץ משם שמענו זמירות שמשבחין להשם יתברך נמצא בין צדיקים בין רשעים משבחין. הצדיקים בחייהם והרשעים במותם אלא כי צבי לצדיק על ששיבח בחייו. הרי שהרשעים בגיהנם בוכין ואף על פי כן אינם עולים אם מתו בלי תשובה וזה שהרהר תשובה הוא עולה על ידי הבכיה והיינו בבכי יבאו:

כל הרהור תשובה מגיע עד כסא הכבוד

פסיקתא רבתי פרשה מד

דבר אחר שובה ישראל עד ה' אלקיך דרש רבינו הקדוש גדול (כחו) [כחה] של תשובה שכיון שאדם מהרהר בלבו לעשות תשובה מיד היא עולה (כו) [לא] עד עשרה מילים ולא עשרים ולא עד מאה אלא עד מהלך חמש מאות שנים ולא עד הרקיע הראשון אלא עד רקיע (השני) [השביעי] ולא עד רקיע (השני) [השביעי] אלא שהיא עומדת לפני כסא הכבוד כן הושע אומר שובה [ישראל] עד ה' אלקיך:

המהרהר בתשובה נעשה צדיק גמור

פרי הארץ פרשת כי תבא

אבל האמת שתחלת הרהור תשובה כלול מהכל ונעוץ סופה בתחלתה, שהרי בהרהור נעשה צדיק גמור כדברי חכמינו זכרונם לברכה (קידושין מט עמוד ז') הרי זה מקודשת, והענין כי הרהור הוא נקודה שבלב והתחלה כענין הנקודה שהיא התחלה לכל האותיות ומנהיגם כידוע (תיקוני זוהר תיקון ה' כ' עמוד ז'), ולכן אינו קשה כי אם ההתחלה כמאמר (מכילתא יתרו יט, ה) כל התחלות קשות, אבל אחר ההתחלה הוא מוליך ומביא לסוף המעשה במחשבה תחלה שהוא התענוג מהשלמת הרצון. וענין התחלה הוא כמו הולדה שגם בהולד האדם יש בו כל שרשי כוחותיו שיבואו לו אחר כך, אבל אינם בהתגלות והתחלקות בפועל כי אם בכח נסתר כלולים בנקודה אחת כידוע, וצריכין למוד והרגל לחלק מדותיו ולהוציא הדבר מכח אל הפועל, כי אף על פי שכלול הכל בנקודה בלתי הלמוד וההרגל לא יגמור, כי הנקודה היא יכולה להשתנות לכל אות ולכל צד שתמצא עד אחר ההרגל בהמשך הזמן, אשר לחלק יצא כל שרשי

הנקודות להתפשט כל מדה בפני עצמה הולך וגדול מקטנות אל הגדלות כל מדה הולך ובונה במה לעצמו עד כי גדל מאד לצרכי בנין שלם כמאמר (פלאקס 3, כ3) ויבן ה' את הצלע ונעשה קומה שלימה אשר עז פניו לא ישונה כמו הנקודה שיכולה להשתנות למה שתמצא:
 כן ענין הרהור תשובה שהיא התחלה ונקודה שבלב הכלולה מכל מדות התשובה אבל אחר כך צריך להמשיך עצמו תמיד במדה זו עד כי ימשיך מדות גדולות מן הנקודה, ואחר שיתגדלו מדותיו כל צרכם להשתנות ממה שהיו על אופן הנהגת הנקודה הוא הנקרא אותיות, ומן האותיות יבא אל התענוג שהוא הטעמים שהיא השמחה של מצוה, ובודאי שגם בנקודה היה כלול השמחה בהעלם והוא לעשות נחת רוח ליוצרו שאמר ונעשה רצונו, אבל אינו מורגש כמו מן המדות הגדולות שהרגשת השמחה מהם הוא ענין השגתם וסדר השתמש עמם בעולם הבא ביתר שאת, זהו ענין התקן עצמך בפרוודור בעולם הזה כדי שתכנס לטרקלין עולם הבא בשנותו את טעמו ומדותיו מכל עיקר הרגשתם שלא בגשמיות כלל:

הכרוז של הרהור תשובה הוא כדי שיזכור את בוראו תמיד

עבודת ישראל פרקי אבות פרק שני

חמשה תלמידים היה לו לר' יוחנן בן זכאי כו' רבי אליעזר בן הורקנוס בור סיד שאינו מאבד טפה. הוא על דרך דאיתא כי בכל יום ויום יורדין מ"ח טיפין לגן עדן ושם מקבלין הנביאים, ולזה היו מ"ח נביאים. והשיורין יורדין לכל העולמות התחתונים וכזה יורד בכל יום, וזהו המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, המ"חדש מורה על אלו מ"ח טיפין הנזכר לעיל, והן הנה השפעות קדושות איך לעבוד את הבורא יתברך שמו. והן הן הכרוזים המוזכרים בש"ס שיוצאין בכל יום שובו בנים שובבים, ויש אשר ישמעו הכרוז ממש, ואף מי שאינו שומע באשר הוא מגושם בבשר האדם, על כל פנים בא לו התעוררות בלבו, כי אף על גב דאיהו לא חזי מזליה חזי, רצ"ל נשמתו אשר היא קשורה לעילא שומעת זה הכרוז וימשיך התעוררות בלבו, ומזה בא לו איזה הרהור תשובה או איזה ענין טוב איך לעבוד את הבורא, כי כרו"ז הוא אותיות זכו"ר, רצ"ל שאלו הכרוזים הם שיזכור את בוראו תמיד. אך יש כמה בני אדם אשר יכבידו אזנם משמוע ולא יביטו אל פעולת ה' ולא

יחושו לזאת, אף כשבא להם איזה הרהור תשובה ואתערותא דלבא הם דוחין אותה המחשבה והעצה וילכו במועצותיהם, וזהו הדרך הוא רע עד למאוד. אבל ר' אליעזר לא היה כן, רק תיכף בבוא לו המחשבה הטהורה הזאת חתמה על לוח לבו לעבוד בה את הבורא יתברך ולא היה מאבד הטיפה הנזכר לעיל:

כשם שהפגם בהרהור כן התיקון בהרהור

ראשית חכמה שער התשובה פרק שני

ורבותינו זכרונם לברכה אמרו במדרש ר' יודא בר רבי סימון שובה ישראל עד ה' אלקיך אפילו כפרת בעיקר. ונודע שעון עבודת אלילים אפילו במחשבה פוגם מה שאין כן לכל העבירות, שנאמר (יחזקאל יז, ה) למען תפוס את בית ישראל בלבם, ובשאר העבירות נאמר (תהלים סו) און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה', והמחשבה היא הפוגמת בנשמה ובכסא, ונמצא עוקר עצמו מהקדושה ונופל מרום רקיעא על עומקא דתהומא שהוא אל אחר. וכשם שהפגם בהרהור כך התיקון בהרהור התשובה, שהרהורי תשובה מצד הנשמה הם באים, ולכן פירשו רבותינו זכרונם לברכה שהמקדש את האשה על מנת שאני צדיק אפילו היה רשע, מקודשת שמא הרהר תשובה. הרי נמצא שעל ידי שהרהר כרגע עלה עד כסא הכבוד להקרא צדיק גמור, שמהכסא הוא מקום מחצב נשמות הצדיקים.

רשע גמור שלא הרהר בתשובה אין לו תקנה

זהו חדש מדרש רות מאמר ז' מדורי גיהנם

ובמדור הראשון מורידים ודנין המבזה ת"ח בלבן, אף על פי שכבודם לפני אחרים. והמקלל חרש, וכיוצא בהם. והעובר אחורי בית הכנסת, בשעה שהציבור מתפללים. והמספר שבח חברו בפני מי ששונאים אותו לרעה. וכל אלו, וכיוצא בהם, נידונין במדור הראשון: המדור השני, הוא נקרא שחת. והוא אש ירוקה. ואין שם כי אם חושך, ואין שם רחמים כלל. ושם דנין, כל המספרין אחר מטתן של ת"ח. והמלבין פני חברו ברבים. ואפילו בהלכה, שלא ללמוד ממנו. והמתגאה שלא לשם שמים. והמתכבד בקלון של חברו. והיודע בחברו שיכשל בדברים או בהלכה אחת, והם בעיר אחת, ואינו מודיעו קודם שיכשל,

וישמח הוא או אחרים. ומי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס להתפלל. ומי שאינו נח לחבירו בהלכה. והאוכל מסעודה שאינה מספרת לבעליה. והמגביה ידו על חבירו, אף על פי שלא הכהו. ומי שמקלל בשחוק לחברו, בענין שיגיע לו בושת. כל אלו נדונים שם במדור זה, וכל כיוצא בהם:

המדור השלישי, הוא נקרא דומה. ושם נדונים כל אותן גסי הרוח, המתגאים בלבם בהלכה לפני העם, שלא לשם שמים. והמספרים לשון הרע. והמגיס לבו בהוראה. והדן את חברו לכף חובה. והמלוה ברבית. והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה. ומי שאינו עונה אמן אחר המברך. ומי שעושה תפלתו פיסקי פיסקי. כגון המספר בתפלתו, וחוזר ואומר דבר אחר, וחוזר ומפסיק, והוא נקרא פיסקי פיסקי. והמתלוצץ על חברו, ועל הזקן ששכח תלמודו. והרואה דבר ערוה בחבירו ואינו מודיעו בינו לבינו. כל אלה נדונים שם, וכל כיוצא בהם:

המדור הרביעי, נקרא טיט היון. ושם נדונים, כל אותן גסי הרוח. וכל אותן העונין עזות לעניים ומדוכאין. והרואה לעני בדוחק ואינו מלווהו, עד שמבקש ממנו הנאתו. וכל אותם היודעים עדות לעני ואינם מודיעים. והעושק שכר שכיר. והמוציא זרע לבטלה. והבא על גויה ונדה. והממשכן לעני ואינו מחזיר לו משכנותיו כשאין לו דבר אחר. והמטה משפט. והלוקח שוחד. כולם נידונים במדור הזה:

המדור החמישי, נקרא שאול. ושם נידונים המינים, והמוסרים, והאפיקורסים, והכופרים בתורה, והכופרים בתחיית המתים. על אלה נאמר, כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה. ועל שאר החוטאים כתיב, ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל:

המדור הששי, נקרא צלמות. ושם נידונים, כל אותן ששכבו עם אמותן, ונדה. המדור השביעי, נקרא ארץ תחתית, היורד לשם, שוב אינו עולה. ועליהם נאמר, ועסותם רשעים וגו':

וכל אלו המדורות, אש אוכלה דולקת ליליה ויום לנפשותם של רשעים. יש מי שנקרא רשע, ונידון בגיהנם י"ב חדש. רשע גמור שאין לו הרהור תשובה, אין לו תקנה, ונידון לעולם בגיהנם. רבנן אמרי, רשע נידון בגיהנם ששה חדשים. רשע גמור, שנים עשר חדש. והני מילי כשהרהרו לעשות תשובה, ומתו. אבל אם לא הרהרו לעשות תשובה, ולא עשו תשובה, עליהם הפסוק אמר, ויצאו וראו בפגרי האנשים, וכו'.

כל בר דעת מרגיש בהרהורי תשובה

דגל מחנה אפרים פרשת ויקרא

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו וגו'. ופירש רש"י אליו היה מגיע הקול שהוא לבד שמע וכל ישראל לא שמעו, ויש לומר בזה בדרך רמז על פי ששמעתי מן אא"ז זללה"ה על הגמרא (אבות פקד ו, משנה ג') בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב וכו' והקשה ממה נפשך וכבר נדפס הוא בספר הקדוש תולדות יעקב יוסף, וביאר הוא זכרונו לברכה כי הבת קול הוא הרהורי תשובה הבאים לאדם בכל יום ומי שיש לו דעת תיכף כשבא לו הרהור תשובה אזי מבין הוא שזהו מן הכרוז שמכריזין שובו בנים שובבים ומיד מפשפש במעשיו ושב בתשובה שלימה אבל מי שאין בו דעת אינו מרגיש כלל בהרהור תשובה שבא לו ואינו פונה אליו כלל, וזה יש לומר שרומז רש"י בפירושו הפסוק (בלאשית א, ה) ויקרא היינו מה שקוראין ומכריזין בכל יום שהוא הרהורי תשובה אל משה רק אליו מגיע הקול היינו מי שהוא בבחינת משה סוד הדעת אבל כל שאר ישראל שאינם בבחינת דעת לא ישמעו כלל את קול הכרוז כי אינו משים על לב כלל ההרהור תשובה הבא לו וקל להבין:

אפילו אם הוא צדיק - בהרהורי תשובה מקדש את אבריו

נועם אלימלך פרשת דברים

וזהו תכונת תפילתי קטורת לפניך דהנה יש שני מדרגות צדיקים דהיינו יש צדיק שתמיד בכל העובדות והמצות שעושה נדמה בעיניו תמיד שמחסר בעבודתו יתברך שמו שלא עשה המצוה כהלכתה בשלימות ויש לו צער גדול על זה ורואה תמיד בשפלותו ומוכיח עצמו על שהוא מחסר בעבודת הבורא מחמת שיודע ומכיר גדולות ורוממות האל יתברך ובכל אבר שרואה בו שהוא מחסר על ידי הרהור תשובה הזאת הוא מקדש את האבר הזה ומוסיף קדושה על קדושתו ומחזק עצמו בעבודת הבורא יתברך יותר ומקדש כל אבר ואבר מחמת שרואה שכל ימיו עדיין עבודתו אינו שלימה באבר הזה והצדיק הזה נעשה כל אבר ואבר אצלו ככלי זיין לעשות פעולה בכל אבר ואבר. וזהו שאמר דוד המלך עליו השלום ויוציאני למרחב יחלצני כי חפץ בי. כי האדם שאינו רואה ומסתכל בשפלותו וחסרונו שהוא מחסר בעבודת הבורא יתברך יש לו

הרחבה גדולה שהוא בעיניו צדיק גמור ואין מתחזק עצמו להוסיף בעבודתו יתברך וזהו ויוציאני למרחב רוצה לומר שהוציא אותי מבחינה הזאת שמגיע ממנה הרחבה לאדם שאין לו הרחבה רגע אחת רק שאני מצער תמיד שאני מחסר בעבודתו יתברך יחלצני רוצה לומר לשון חלוצי צבא שעל ידי זה כל אברי הם חלוצים ומזויינים ככלי זיין שאוכל לפעול בכל אבר ואבר וכל זאת מאתו יתברך שמו כי חפץ בי לעזרני כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה אלמלא שהקדוש ברוך הוא עוזרו כו' ויש עוד צדיק שאינו במדרגה הזאת רק שהוא מתפלל תמיד להשם יתברך יומם ולילה שיעזרהו לעבוד עבודתו בשלימות וזהו תכון תפילתי קטורת לפניך רוצה לומר אפילו מי שאינו במדרגה זאת להכיר חסרונו רק שהוא מתפלל על עצמו כנזכר לעיל אף על פי כן יהא כח בידו גם כן לפעול להכניע ולהשפיל הדינים. הקליפות כקטורת כנזכר לעיל:

פרק י'

התשובה - רפואה

זהו הקדוש פרשת משפטים קו ב

בגין כך בר נש דא אף על גב דפשע ביה, ופגים באתרא דלא אצטריך, ותב לקמיה, מקבל ליה וחס עליה, דהא קודשא בריך הוא מלא רחמין איהו, ואתמלי רחמין על כל עובדוי, כמה דאת אמר (תהלים קמה ט) ורחמיו על כל מעשיו, אפילו על בעירי ועופי מאטון רחמוי, אי עלייהו מאטון רחמוי, כל שכן על בני נשא הידעין ואשתמודעאן לשבחה למאריהון, דרחמוי מאטון עלייהו ושראן עלייהו, ועל דא אמר דוד, (סס קיט קנט) רחמין רבים ה' כמשפטיך חייני.

תרגום :

משום כך בן אדם זה אף על פי שפשע בו, ופוגם במקום שלא צריך ושב לפניו, מקבל אותו וחס עליו, שהרי הקדוש הוא מלא רחמים הוא, ומתמלא רחמים על כל מעשיו כמו שאתה אומר ורחמיו על כל מעשיו, אפילו על בהמות ועופות מגיעים רחמיו, אם עליהם מגיעים רחמיו, כל שכן על בני אדם שיודעים ומכירים לשבח לאדונם, שרחמיו מגיעים עליהם ושורים עליהם, ועל זה אמר דוד רחמך רבים ה', כמשפטך חניני.

המשך שם

תא חזי מה כתיב, (ישעיה נז יז) וילך שובב בדרך לבו, וכתוב בתריה, דרכיו ראיתי וארפאהו, ואנחהו, ואשלם נחומים לו ולאבליו, וילך שובב, אף על גב דחייבין עבדין כל מה דעבדין בזדון, דאזלין בארחא דלבייהו, ואחרנין עבדין בהו התראה, ולא בעאן לצייתא לון, בשעתא דתבין בתיובתא, ונטלין ארחא טבא דתיובתא, הא אסוותא זמינא לקבלייהו.

תרגום :

בוא וראה, מה כתוב וילך שובב בדרך לבו, וכתוב אחריו דרכיו ראיתי וארפאהו ואנחהו ואשלם נחומים לו ולאבליו. וילך שובב, אף על פי שרשעים עושים כל מה שעושים בזדון, שהולכים בדרך של לבם, ואחרים עושים בהם התראה ולא רוצים לציית להם, בשעה ששבים בתשובה ונוטלים דרך טובה של תשובה, הרי הרפואה מוכנה כנגדם.

המשך שם

השתא אית לאסתכלא, אי על חייא אמר קרא, או על מתייא אמר קרא, דהא רישא קרא לאו איהו סיפא, וסיפא לאו איהו רישא, רישא דקרא אחזי על חייא, וסופיה אחזי על מתייא, אלא קרא (ס"א רישא דקרא) אמר, בעוד דבר נש איהו בחיוי, והכי הוא, וילך שובב בדרך לבו, בגין דיצר הרע דביה תקיף,

ואתתקף ביה, ועל דא אזיל שובב ולא בעי לאתבא בתיובתא,

קודשא בריך הוא חמי ארחוי דקא אזלין בביש בלא תועלתא, אמר קודשא בריך הוא אנא אצטריכנא לאתקפא בידיה, הדא הוא דכתיב דרכיו ראייתי (ואלפלאהו) דקא אזלין בחשוכא, אנא בעי למיהב ליה אסוותא, הדא הוא דכתיב וארפאהו, קודשא בריך הוא איהו אעיל בלביה ארחי דתיובתא, ואסוותא לנשמתיה, ואנחהו, מאי ואנחהו, כמה דאת אמר (שמות לב לז) לך נחה את העם, אנהיג ליה קודשא בריך הוא בארץ מישר, כמאן דאתקיף בידא דאחרא ואפקיה מגו חשוכא.

תרגום:

עכשיו יש להסתכל אם על החיים אמר הפסוק, או על המתים אמר הפסוק. שהרי ראש הפסוק הוא לא סופו, וסופו הוא לא ראשו. ראש הפסוק מראה על החיים, וסופו מראה על המתים. אלא הפסוק (ס"א לאש הפסוק) אמר בעוד שבן אדם הוא בחייו, וכך הוא, וילך שובב בדרך לבו, מפני שיצר הרע שבו חזק ומתחזק בו, ועל כן הולך שובב ולא רוצה לשוב בתשובה.

הקדוש ברוך הוא רואה דרכיו אשר הולכים ברע בלי תועלת, אמר הקדוש ברוך הוא אני צריך להחזיק בידו, זה הוא שכתוב דרכיו ראייתי (ואלפלאהו). שהולכים בחשך, אני צריך לתת לו רפואה. וארפאהו, הקדוש ברוך הוא הוא מכניס בלבו דרכי תשובה ורפואה לנשמתו. ואנחהו. מה ואנחהו. כמו שאתה אומר לך נחה את העם, מנהיג אותו הקדוש ברוך הוא בדרך ישר, כמי שמחזיק ביד אחר ומוציאו מתוך החשך.

תשובה רפואה למכה

מלבי"ם ירמיה יד יט

המאס, (תפלה שליטת) - אחרי ששמע שה' משתתף בצערך ולא מאס בהם, יטעון וכי מאסת את יהודה - הלא עוד אהבתך אליהם, וגם אם מאסת את יהודה האם בציון געלה נפשך - הלא עוד שכינתך בציון, ואם כן מדוע

הכיתנו ואין לנו מרפא - רצה לומר כי השם יקדים תמיד רפואה למכה, כדרך המקיז דם שיכין תחלה התרופות לעצור את הדם אחרי ההקזה ולהשיב נפש החולה, וזה סימן שאין כוונתו לחבל בו בהקזה רק לרפאותו, וכן המכה שבאה על ישראל אם היא השגחיית עיקר המכה למען ישובו בתשובה וירפאו, לכן יקדים ויכין את הרפואה, על זה שואל אם המכה היא השגחיית מדוע הכיתנו ואין לנו מרפא, למה לא הקדמת לה רפואה, ואם היא על ידי הטבע ועל ידי הסתרת פנים, הלא זה לא יצויר רק אם הטבע יחייב זאת, ואיך היה בהפך, כי קוה לשלום - שמצד הטבע ראוי שיהיה שלום, ולמה ואין טוב? - וגם אחר המכה מצד הטבע היינו מקוים לעת מרפא - ואיך והנה בעתה? - ואם כן אין המכה טבעיית ומדוע לא הקדמת לה רפואה.

תשובה רפואה ליצר הרע

מדרש תנחומא בראשית פרק ח

(ח) וידבר אלהים אל נח לאמר צא מן התיבה ילמדנו רבינו מהו ליתן רוק תפל על גבי העין בשבת א"ר חייא בר אבא בשם רבי לוי אסור ליתן רוק על גבי העין בשבת מפני שהוא כמרפא בשבת בוא וראה שאין מכה בעולם שאין לה רפואה ומה היא רפואתו של יצר הרע תשובה דאמר ר"י ב"ר שלום בשם ר"א ג' דברים מבטלין גזרה קשה אלו הן תשובה ותפלה וצדקה א"ר יוסי אף שינוי השם ומעשים טובים לפיכך הקדוש ברוך הוא מקוה לדור המבול שמא יעשו תשובה כיון שלא עשו תשובה וימח את כל היקום וגו' ושייר לנח בתבה כיון שנחו המים היה צריך נח לצאת מן התבה אלא אמר ברשות הקדוש ברוך הוא נכנסתי שאמר לי בא אתה וכל ביתך אל התבה ועכשיו איני יוצא אלא ברשותו נגלה עליו הקדוש ברוך הוא שנאמר וידבר אלהים אל נח לאמר צא מן התבה אתה ואשתך:

התשובה רפואה לעולם

עין יעקב מסכת יומא אות עו

(עו) שם אמר רבי חמא בר חנינא, גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם. שנאמר, (וימיה ג) "שובו בנים שובבים" (לרפס) וגו'. רבי חמא בר חנינא רמי, כתיב, (סז) "שובו בנים שובבים" - דמעיקרא שובבים אתם, וכתיב,

(סס) "ארפה משובתיכם!" לא קשיא - כאן מאהבה, כאן מיראה. (אמר) רב יהודה (כז אמר) רמי, כתיב, (וימיה ג) "שובו בנים שובבים ארפה משובתיכם", וכתיב, (סס) "כי אנכי בעלתי בכם, [ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה]". לא קשיא - כאן מאהבה (ומיראה) [או מיראה], כאן על ידי יסורין: (עה) שם אמר רבי לוי, גדולה תשובה - שמגעת עד כסא הכבוד, שנאמר, (הסע יז) "שובה ישראל עד ה' אלקיך" וגו'. (כזי יוחנן אמר, עד, ולא עד בכלל. ומי אמר רבי יוחנן הכי? והא) [דף פו עמוד ב'] אמר רבי יוחנן, גדולה תשובה - שדוחה את לא תעשה שבתורה, שנאמר, (וימיה ג) "לאמר], הן ישלח איש את אשתו, והלכה מאתו והיתה לאיש אחר" וגו', עד, "ושוב אלי, נאם ה'". (לא - קשיא, הא ביחיה, והא צנור). אמר רבי (יוסי הגלילי) [יוחנן], גדולה תשובה (שמציאה גאולה) [שמקרבת את הגאולה] שנאמר, (יסעיה נט) "ובא לציון גואל, ולשבי פשע [ביעקב]". מאי טעמא - "ובא לציון גואל"? משום - "ולשבי פשע ביעקב". (אמר רבי יונתן, גדולה תשובה שמקרבת גאולה לעולם. שנאמר, (סס נו) "שמרו משפט ועשו דקה, כי קרובה ישועתי לבא, ולדקתי להגלות"):

(עו) שם אמר ריש לקיש, גדולה תשובה - שזדונות נעשות (להס) [לן] כשגגות, שנאמר, (הסע יז) "שובה ישראל עד ה' אלקיך, כי כשלת בעונך". הא 'עון', מזיד הוא, וקרי ליה 'מכשול'. איני?! והא אמר ריש לקיש, גדולה תשובה - שזדונות נעשות (להס) [לן] כזכיות. שנאמר, (יחזקאל ג) "ובשוב רשע מרשעתו וגו', עליהם הוא יחיה". לא קשיא - כאן מאהבה, כאן מיראה. אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, גדולה תשובה - שמארכת (ימיו ו) שנותיו של אדם. שנאמר, (סס יח) "בשוב רשע מרשעתו] (חיו) יחיה". אמר רבי יצחק, אמרי במערבא משמיה (לכח) [זרבה] בר מרי, בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם, מדת בשר ודם - אדם מקניט את חברו [בדברים], ספק מתפיס ממנו, ספק אין מתפיס ממנו. ואם תמצא לומר - מתפיס ממנו, ספק מתפיס ממנו בדברים, (ספק מתפיס ממנו צממו). [ספק אין מתפיס בדברים]. אבל (מזה) הקדוש ברוך הוא (אינו כן). אדם עובר עברה בסתר - מתפיס ממנו בדברים, שנאמר, (הסע יז) "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'", ולא עוד אלא שמחזיק לו טובה, שנאמר, (סס) "וקח טוב". ולא עוד

אלא, (שדומה כמי שזנה מזבח וסקריצ) [שמעלה עליו הכתוב כאלו הקריב] עליו קרבן, שנאמר, (ס) "ונשלמה פרים שפתינו", ושמא תאמר, פרי חובות? תלמוד לומר, (ס) "אהבם נדבה". (אמר מר זוטרא בר טוביה, אמר רב), [תניא, היה רבי מאיר אומר], גדולה תשובה (טאפילו) - [שבשביל] יחיד שעשה תשובה, מוחלין לו ולכל העולם, שנאמר, (ס) "ארפא משובתם, אהבם נדבה, כי שב אפי ממנו". 'מהם' לא נאמר, אלא 'ממנו'. היכי דמי בעל תשובה? [אמר רב יהודה], כגון, שבא דבר עברה לידו, פעם ראשונה ושניה (ופיט) [ונצל] הימנה. מחוי רב יהודה - באותו מקום, ובאותה אשה, ובאותו פרק. אמר רב יהודה, רב רמי, כתיב, (משלי כח) "מכסה פשעיו לא יצליח, ומודה ועזב" וגו'. וכתיב, (תהלים לב) "אשרי נשוי פשע כסוי חטאה"? לא קשיא, כאן בחטא מפרסם, כאן בחטא שאינו מפרסם. רב זוטרא בר טוביה אמר [רב נחמן], כאן בעברות שבין אדם למקום, כאן בעברות שבין אדם לחברו:

נרפא נגע הצרעת

ערבי נחל פרשת וארא

אכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (נלאש השנה ט"ז עמוד א') יפה צעקה לאדם בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין. והענין למה דקדקו דוקא צעקה, כי מה שמועיל תפלה לבטל הצרה יש בו כמה בחינות וטעמים, כי קודם גזר דין יועיל התפלה לעכב את הגזרה כיון שעדיין לא יצא הפורענות לפועל ואינו רק בכח אזי בדבר קל יתבטל, מה שאין כן אחר גזר דין שמיד שנגזר יוצא ענין ההוא לפועל בארץ לא יתבטל על ידי התפלה לבד אלא אם כן בצירוף התשובה ככל הדברים הבאים מלמעלה אינם אלא לפי הכנת המקבל כאמרם זכרונם לברכה (מלכים ח עמוד ז') צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה, לכן אף שכבר היה גזר דין והגיע העונש על האדם כל זמן שהיה רשע היה עונש אבל אחר שעשה תשובה ונתהפך לאיש אחר נהפך הנגע לרפואה כאומרו (ויקרא יד, ג) נרפא נגע הצרעת מן הצרוע, ר"ל מן הצרעת עצמו נעשה רפואה כשעשה תשובה.

רפואת העוונות רק על ידי תשובה

ישמח משה פרשת אחרי יח א

ולקח את שני השעירים וגו' (ויקרא טז ז). אמרו רבותינו זכרונם לברכה במסכת יומא (דף ס"ז ועמוד א') בלשון של זהורית הקשור בראש שעיר המשתלח, הלבין היו שמחין, לא הלבין היו עצבין, עד כאן. ולכאורה קשה טובא האיך משכחת לא הלבין, הלא יום הכיפורים מכפר בכל ענין כמו שכתב הרמב"ם (הלכות תשעה באב פ"ג הלכה ג'). והנראה לי דיש שני מיני תיקונים לעבירה. א', מחילה וסליחה, שהקדוש ברוך הוא מוחל ואינו מעניש. ב', רפואה לחולי ומכות פצעים של הנשמה מהעונות שחובל העובר עבירה בעצמו, הנה יום הכיפורים הוא יום מחילה וסליחה וכפרה שהקדוש ברוך הוא מוחל וסולח, אבל רפואה אינו רק על ידי תשובה, כנאמר (ישעיהו ו י) ושב ורפא לו. והנה על פי זה מבואר לא הלבין, הוא סימן שאף שהקדוש ברוך הוא מוחל ואינו רוצה להעניש, מכל מקום יש כל המכות והפצעים והרושמים האדומים בהנשמה שצריך לטהרן ולנקותן ולרפאותן, לכך היו עצבין. אבל הלבין הוא סימן שעשו תשובה גמורה, ולא נשאר שום רושם של פצע וחבורה ונטהרו מכל וכל, לכך היו שמחין, כנזכר לעיל ברור בס"ד:

תשובה מאהבה מביאה את האדם והעולם לחזור

כקדמותם כרפואה המביאה למצב ההתחלתי

נתיבות עולם ב נתיב התשובה פרק ב'

ובפרק יום הכפורים (יומא פ"ג, א') א"ר חמא בר חנינא גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם שנאמר שובו בנים שובבים ארפא וגו', רבי חמא בר חנינא רמי כתיב שובו בנים שובבים דמעיקרא שובבים אתם וכתיב ארפא משובותיכם, לא קשיא כאן מאהבה כאן מיראה, אמר רב יהודה רבי אמי רמי כתיב שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם, וכתיב כי אנכי בעלתי בכם וגו' לא קשיא כאן מאהבה ומיראה כאן על ידי יסורין. דע לך כי התשובה היא לאדם מצד כי האדם נברא בהתחלתו בלא חטא, וכאשר הוא שב אל השם יתברך אז האדם חוזר אל התחלתו, ומפני זה ראויה התשובה להביא רפואה לעולם כי הרפואה גם כן שהוא שב להיות כבתחלה. וכאשר בני אדם עושים תשובה וחוזרים אל התחלתם,

העולם גם כן חוזר אל התחלתו לתקן כל קלקול שהוא בעולם, ולפיכך אמר גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם כאשר העולם מתדבק בהתחלתו והבן זה. ואמר כתיב שובו בנים שובבים דמשמע מעיקרא כל' דמיד שהוא שב יש לו רפואה דכך כתיב שובו בנים שובבים, וכתוב ארפא משובותיכם שצריכים רפואה, ומתוך הא על ידי אהבה כי מי ששב אל השם יתברך מאהבה בודאי תיכף ומיד ששב יש לו רפואה, כי מצד האהבה יש כאן תשובה גמורה, ואם שב מצד היראה אין כאן תשובה גמורה וצריך רפואה מן השם יתברך. וזה ההפרש שיש בין העובד מאהבה ובין העובד מיראה כי העובד מאהבה יש לו אהבה ודביקות אל השם יתברך מצד עצמו כמו שהתבאר בנתיב האהבה עיין שם, אבל העובד מיראה היראה הזאת מצד השם יתברך לכך רפואתו מן השם יתברך לא מצד האדם עצמו, ודבר זה יש להבין מאוד.

התשובה תגן על האדם, תביא לו רפואה ותשמור עליו להיותו בריא שלא יחלה

ראשית חכמה שער התשובה פרק רביעי

ואדרבא תבא עליו ברכת טוב, שהרי במסכת יומא (פסק יוס הכפורים) אמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב גדולה תשובה שאפילו יחיד עשאה מוחלין לו ולכל העולם, שנאמר (תוסע י, ה) ארפא משובתם, ולא עוד אלא שמביא רפואה לעולם, כדאמרינן התם אמר רבי גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם, שנאמר (וימיה ג, כג) שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם, ואם יש כח בתשובה מהביא רפואה לעולם כל שכן לעצמו שיביא רפואה להיותו בריא שלא יחלה.

אפילו תשובה גרועה מביאה רפואה לעולם

ספר תוספת יום הכפורים על יומא דף פ"ו עמוד א'

אמר ר' חמא בר חנינא גדולה תשובה שמביאה רפואה [לעולם שנאמר ארפא משובתם אוהבם נדבה]. כתב הרי"ף בספר מאור עינים יש לדקדק כיון שר' חמא עצמו מוקי לקרא דארפא משובותיכם בתשובה מחמת יראה שהוא כבעל מום שנתרפא למה לא הודיע מעלת התשובה של אהבה שעוקרת החטא לגמרי. ולעניות דעתי נראה דכונת ר' חמא לומר בא וראה מעלת התשובה אפילו תשובה גרועה שהיא מחמת יראה

מביאה רפואה לעולם שנאמר ארפא משובתם של כל העולם כולו ואוהבם בנדבת לבי יען נמצא ביניהם איש א' ששב בתשובה, וזהו כי שב אפי ממנו, והרפואה שמביא בעולם היינו משום דאמר' ריש שבועת הדיינין וכשלו באחיו איש בעון אחיו מחמת הערבון וכששב העובר עבירה בתשובה מביא רפואה לעולם. ועיין בספר תאוה לעינים מה שכתב שבוה, גם מה שכתב ספר הנזכר מסכת ראש השנה סימן י"ד, ועיין בספר בינה לעתים דף כ"ט ודוק:

משל נפלא על התשובה שהיא רפואה דרך הקדוש ברוך הוא

ערבי נחל פרשת יתרו

ואמרתי אם חלה אדם נכבד ושלחו למרחק והביאו אליו רופא אומן ומומחה ובא הרופא אליו וימששהו בדפקו ובשאר סימניו אשר יודע והבין את חליו ויודע מה רפואתו ויודע בבירור שעל ידי הסמים הללו ודאי בלי ספק יתרפא כי ראה שעדיין לא גבר חליו ולא הושחת גופו עדיין וברי לו שעל ידי התחבשות שיעשה לו ודאי יתרפא אזי הרופא ההוא לרוב שמחתו ולרוב חשקו להראות חכמתו איך ירפאהו במהרה אינו אומר כלום מעסקי הסמים ועשייתם ואינו רוצה לעשות שום דבר על ידי שליח רק אומר לכל העומדים אל תיראו התיצבו וראו כו' כי יתרפא בקרוב ורץ בעצמו אל הרוכל ולוקח הסממנים הידועים לו ועושה בעצמו המלוגמא ונותן לתוך פיו של החולה, ואם החולה חכם וכולע מיד מתרפא ואם הוא שוטה וזורקו מתוך פיו אין בזה עון אשמה להרופא כי אמור יאמר אם היה שומע לי ודאי היה מתרפא:

אכן, אם רואה חליו חזק עליו ורפואתו מסופק אצלו אינו עושה ככה, אלא מתעצל מלעשות הרפואה בעצמו, רק כותב בדיו שמות הסממנים שיקחו אצל הרוכל ומה שיעשה בהם ועת אשר יתנהו להחולה ומזהירם לבלי לשנות כי אף על פי כן יש קצת ספק אצלו שאפשר יתרפא ועושה על ידי אחרים. אמנם, אם מבין הרופא שהחולה מסוכן מאד ומייראש רפואתו ואף על פי כן לפטור עצמו בלא כלום אי אפשר כדי שלא להבעיתם ואומר בלבו אולי בדרך נס יעשה השם יתברך להחולה ככל הנפלאות ישלח דברו וירפאהו אזי הוא אומר להם איזה רפואה ובחשאי אומר להם ואינו מזהירם כלל ומכל שכן שאין כותב להם על הנייר כי אומר בלבו ודאי ימות החולה ויהיה לו לבושת שיאמרו שאינו יודע

ברפואות לכן אף על פי שאומר להם איזה רפואה אומרו בחשאי ואינו מזהירם כלל כי חושב הלואי שלא יעשו לו הרפואה כלל ולא יהיה לו לכלימה, זהו ענין המשל:

ואמנם הנמשל מובן, כי רפואות הנפש כעין רפואות הגוף ממש כידוע והשם יתברך הוא רופא נאמן וכאמרו רפאנו כו' כי אל מלך רופא נאמן כו', והכוונה על רפואות הנפש, כי הוא רופא נפשות ישראל במה שיורם מדרכיו ילכו באורחותיו, והרפואה הדבוקה להנפש היא התשובה בכל תנאיה ופרטיה, והשב בתשובה ברור שיתרפא בלי שום ספק וכמו שאמר הכתוב (יחזקאל יח, כג) כי אם בשובו מדרכיו וחיה. ולכן השם יתברך הוא נותן הרפואה זו בעצמו לעמו ישראל לא על ידי שלוחים וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (נלקט י"ז עמוד ז') בת קול יוצאת מהר חורב בכל יום כו'. ואמרו בשם הבעל שם טוב שאף על פי שאין שומעין מכל מקום מזליינו חזי ונפש האדם מרגשת בהבת קול והם הם הרהורי תשובה הבאים לאדם תמיד כמאמרם זכרונם לברכה (מנליס ט עמוד א') רשעים מלאים חרטות, הרי שאף על פי שהשם יתברך הזהיר הוכח תוכיח כו' כדי שעל ידי התוכחה ישובו, מכל מקום אינו סומך ברפואה זו על ידי שלוחים רק הוא בעצמו נותן לתוך פיהם רפואה זו לרוב שמחתו ותשוקתו להראות כח הרפואה לפי שהיא רפואה ודאית שולח בעצמו למחשבת האדם הרהורי תשובה על ידי הבת קול ואם איש חכם הוא בולע הרפואה ההיא ומחזיק באותן הרהורי תשובה ומוציאם לפועל ונרפא, ומי שהוא שוטה פולט הרהורי תשובה ההם מלבו ובעונו ימות ואין בזה להשם יתברך כלום כי הוא אומר לו עמי שומע לי כו' וכאמור במשל:

אמנם כל זה הוא אפילו במדרגה התחתונה של התשובה דהיינו עד דכא, דמכל מקום רפואה ודאית היא ועושה זאת השם יתברך בעצמו ושולח לו הרהורי תשובה וחרטה, ולזה אמר תשב אנוש עד דכא שאתה בעצמך בלי שליח תשיבהו ואפילו עד דכא, מה שאין כן מי שהכביד חולי עונותיו עליו לא יתנהו לבו לשוב אל ה' וסומך על בנו שיעשה תשובה, הנה זה הוא חולי מסוכן מאד ורפואתו על ידי בנו מסופק הוא אחד מעשרת אלפים, לזאת אף אם נמצא זו הרפואה בדברי רבותינו זכרונם לברכה בעובדות שהבאתי ודברי רבותינו זכרונם לברכה הם רוח

הקודש דברי אלהים חיים ומלך עולם הרי שהגיד השם יתברך רפואה זו מכל מקום אמרה בחשאי ומעט מה שבא מזה בדברי רבותינו זכרונם לברכה. לזה אמר תשב אנוש כו' וכמו שכתבו שדבר זה עושה הקדוש ברוך הוא בעצמו, מה שאין כן ותאמר (אמרי' סוף נחשאי) שובו בני אדם, ר"ל רפואה זו שבן החוטא יעשה תשובה זו אינו עושה בעצמו רק אומרו ואף זה בחשאי וק"ל:

יסוד התשובה

המשך פרק ג'

ענין ד' צומות

ענין ד' צומות - כתב הרמב"ם וזה לשונו: מה שאנו מתענים על החורבן שכבר עבר אינו כי אם ליתן אל ליבנו, כי גם מעשינו עתה כמעשיהם אז - ונצומה, בל יבוא עלינו כאשר בא עליהם.

ענין תענית חתן ביום חופתו

אותו הדבר בתענית חתן ביום חופתו, כי באותו יום נמחלו לו עוונותיו, וזה לא יעלה על דעת, שיהיה איזה מחילה בלא עזיבת חטא, לכן מתענה באותו יום לפשפש במעשיו ולהתחרט עליהם.

תענית שמת בו אביו ואמו

כן גם התענית ביום שמת בו אביו או אמו, כדי שהבן יפשפש במעשיו באותו יום ויתחרט עליהם, ועל ידי זה יזכו אביו ואמו, שיעלו אותם לגן עדן למדריגה העליונה, כמו שאמר האר"י זלה"ה, שה"קדיש" שאומרים יתומים כל י"ב חודש

הוא, כדי להעלות את אביהם מגהינם לגן עדן, וביום שמת בו אביו ואמו - להעלותם בגן עדן עצמו למדריגה היותר עליונה. בזוהר פרשת בחוקותי מבואר שפעולה זו, דהיינו: להעלותם למדריגה המעולה, הוא על ידי מעשה הבן - אם הוא זכאי - כמו שאמר, וזה לשונו: ואי האי ברא אזיל באורח מישור ותקון עובדוי ודאי אוקר ליה בהאי עלמא לגבי בר נש ואוקיר ליה בעלמא דאתי לגבי קודשא בריך הוא וקודשא בריך הוא חייס עליה ואותיב ליה כורסייא דיקרא וכו', לכן צריך הבן להרבות אותו היום במצוות ובמעשים טובים בכל מה דאפשר, ויפשפש במעשיו שעשה עד כה, ויתחרט עליהם, ובזה הוא מקיים מצות כיבוד אב ואם.

בשם הזוהר משמע, שהבן מחויב לכבד אביו ואמו במותם יותר מבחייהם, ופשפש מעשיו אי אפשר בלא תענית. זה שאמר: ביום שמת בו אביו ואמו איתרע מזלו של הבן והוא, כי באותו יום בודקים מעשיו ומזכירין עוונותיו. אם הוא זכאי מעלין את אביו ליותר מעלה, ואם הוא חוטא מורידין אותו ממדריגתו, כמו שאמר: ואי האי ברא אזל בדרך תקלה ודאי מבזין אבוהי וקלנה הוא ואיהו ודאי עביד קלנה. לפי זה ראוי ונכון, כשחל יום שמת בו אביו ואמו בשבת, שיתענה בערב שבת או ביום ה' שלפניו, ויפשפש במעשיו ויתחרט עליהם, ולא כמו שכתוב בשלחן ערוך סימן תקס"ח שיתענה ביום א', כי מה יועיל התענית והפשפש מעשיו לאביו, שכבר עבר זמן דין אביו בשבת שעבר.

ענין תענית ציבור על כל צרה שלא תבוא

זהו גם כן התענית שגוזרין הציבור על כל צרה שלא תבוא, כמו שכתוב בגמרא: אמר אביי בתעניתא עד פלגא דיומא מעיינא במילי דמתא וכו', הרי זה מבואר, שענין התענית הוא ראשית אל התשובה לענין פשפש מעשיו.

כתב הרב ר' משה אלשיך: זה שאמר הכתוב: "הראיני את מראיך" - רצה לומר, תחילה תקן מעשיך ויהיה צלם אלוקים על פניך כמו שהיית קודם שחטאת, ואחר כך: "השמיעני את קולך" – בתפילה ובתחנונים, "כי קולך ערב" - לפני הקדוש ברוך הוא כאשר "ומראיך נאוה". מה שאין כן, כשמתפלל לפני הקדוש ברוך הוא בלי תיקון מעשיו, אז לא פעל כלום, אף גם יבקר את פנקסו ויתעוררו המקטרגים יותר מקודם, והאריך האלשיך בזה לתרץ כמה פסוקים בתורה ובנביאים ובכתובים ולקצר אני צריך, ובפרק י' יתבאר מהו ענין התעניות השייכים אל התשובה אחר שקיים דרכי תשובה, ובסמוך יתבאר מה שאמרתי: התענית דומה לקרבן, וב"ראשית חכמה" פרק ד' מהלכות תשובה כתב, שענין התענית הוא הכנעה, כמו שכתב: "זבחי אלוקים רוח נשברה" - לשבר החיצונים על ידי שבירות הלב, דלא יתגאה ולא יתענג בתענוגים דעלמא. מובא בזוהר פנחס וזה לשונו: ר' אבא פתח: "זבחי אלוקים רוח נשברה" – כד אתי בר נש לאסתאבא בחובי אמשיך עליה רוח מסאבא מסטרא אחרא ואתגאי על בר נש, וב"רעיא מהימנא" פרשת הנזכר, איתא שהיצר הרע דאיהו חושך בהחוטא הוא מתגבר על יצר טוב שאיהו אור, והוא בבית האסורים כענן המכסה את השמש, ונעשה מחיצה בינו לבין אביו שבשמים, וכאשר מתגבר החטא - מתגבר הקליפה ומעבה את המחיצה ונעשה כמחיצה של ברזל, על דרך שנאמר: "הוי מושכי עוון בחבלי שוא וכעבותות העגלה חטאה", ואין תקנה עד שיסור הקליפה בצום ובבכי ובמספד, שחלבו ודמו שהם עיקר כל אבריו מתמעטין ומסתגפין לברר האור מן החושך, וביותר צריכים תלמידי חכמים להתענות, כי אין הנשמה מאירה עד שיכניע הגוף וכוחותיו, ועל ידי התענית מגביר כח הנשמה ומחליש כח החומר ותענוגיו, ואין מספיק לו הלימוד תורה לכפרת עוונו, שמי שחטא - אפילו תלמיד חכם - אין תורתו רצויה, וראיה

מר"ל, שהיה יושב והיה עוסק בצום ובתפילה ובצדקה, עד כאן לשונו.

ומה שאמר האלשיך הקדוש, שלימוד התורה מספיק כמו התענית, היא באותו תענית אחרי שקיים דרכי תשובה, כמבואר להלן, להתיד הזוהמא, אבל בתענית שקודם התשובה - לפשוש מעשים, כגון: ערב ראש חודש ועשרת ימי תשובה וכיוצא בזה, החיוב הוא גם כן על בעל התורה, אף על פי שיתבטל על ידי זה מלמודו.

ספר

שערי תשובה לרבינו יונה

השער הראשון - אות ט'

באור התשובה ועקריתה:

והנה מדרגות רבות לתשובה, ולפי המדרגות יתקרב האדם אל הקדוש - ברוך - הוא. ואמנם לכל תשובה תמצא סליחה, אך לא תטהר הנפש טהר שלם להיות העונות כלא היו, זולתי בפאשר יטהר האדם את לבו ויכין את רוחו בפאשר יתבאר. וכן פתוב (תהלים לב, ב) אשרי - אדם לא יחשב ה' לו עון ואין ברוחו רמיה. וכענן הפגד הצריך פבוס, כי המעט מן הפבוס יועיל בו להעביר הגעל ממנו, אך לפי רב הפבוס יתלבן. וכן פתוב (שם נא, ד) הרב כפסני

מַעֲוֹנִי. וְהַכֶּבֶס הַנֶּפֶשׁ מִן הָעוֹן, כְּפִי אֲשֶׁר תִּכְבֵּס אֶת לִבִּי,
 שְׁנֵאמַר (ירמיה ד, יד) כִּבְסֵי מַרְעָה לִבְךָ יְרוּשָׁלַיִם. וְאָמְרוּ
 רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֹנָם לְבִרְכָה (עבודה זרה יט, א) אֲשֶׁר־י אִישׁ
 יֵרָא אֶת - ה' (תהלים קיב, א), בְּעוֹדוֹ אִישׁ. רוֹצֵה לוֹמַר, כִּי
 תְּשׁוּבַת הָאָדָם הַמַּעֲלָה, בְּיָמֵי בְּחֹרוֹתָיו, בְּעוֹד כּוֹחוֹ עָלָיו
 וַיִּתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ. אָכֵן כָּל תְּשׁוּבָה מוֹעִילָה, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (שם
 ז, ג) תִּשָּׁב אֲנוֹשׁ עַד - דָּפָא וְתֵאמֶר שׁוּבוּ בְּנֵי - אָדָם. וְאָמְרוּ
 רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֹנָם לְבִרְכָה (ירושלמי חגיגה פרק ב' הלכה א')
 עַד דְּכִדּוּכָה שְׁל נֶפֶשׁ :

כמו ביציאת מצרים כן בביאת המשיח, רק זה שיראת ה' בליבו יזכה להיות בין הזוכים

איתא בפירוש הראב"ד דמסכת עדיות, ומבואר גם כן במדרש :
 גם לעתיד תהיה מכת חושך כמו שהיה במצרים, ויהיו אנשים
 שאינם ראויים לראות בגודל הטובה וגם יוליכו את ישראל
 שנית במדבר הזה, ויהיה שם הברור, ומי שאינו ראוי – ידחה
 חלילה. על כן על כל איש ישראל לחשוב בנפשו באיזה מצב
 הוא עומד, כי הרי באמת כל אחד מלא הוא בעוונות ופשעים
 ואין איש יודע איזו תנועה חשובה יותר לפני השם יתברך, וכל
 אחד צריך לירא, מי יודע האם יזכה הוא ויהיה בין ההולכין,
 כשיעזור השם יתברך, ותהיה הגאולה השלימה, וילכו לקבל
 פני משיח צדקנו, וכל הנחמות המפורשות בתורה הקדושה
 ובדברי חכמינו, זכרונם לברכה, תתקיימנה, ויקבל על עצמו
 לעבוד את ה' ביראה ולהרבות במצות, וירחם עליו ה', שיזכה
 להיות בין הזוכים, מאותן אלו שיזכו לקבל פני משיח צדקנו,
 ויתקן הכל לעשות תשובה שלמה עוד קודם הגאולה.

(חד"ת תשט"ז, עמוד ק"ט)

מלחמה לה' בעמלק

הצדיקים הקדושים במלחמתם הגדולה להציל את עם ישראל מכליה חס ושלוס.

הבעל שם טוב הקדוש ראה הגזירה הנוראה של אוישוויץ וניסה לבטלו

מכתב שכתב הצדיק הקדוש מורינו ורבינו רבי ישראל בעל שם טוב זי"ע לחבירו הרב הקדוש מורינו מרדכי מטלוסט זי"ע.

"בן גילו הצדיק נסתר" – כך כתב בכמה מכתבים מהבעל שם טוב זי"ע אליו

באגרת הקודש [דף קעב] (יג), מכתב ס' [נו' 183]: [נדפס בספר "התמים" - יצא לאור בווארשא י"ב לחדש תמוז שנת תרצ"ו - חוברת רביעית] וזה לשונו:

ב"ה, אור ליום ג' ראה ת"ק טי"ת אושפיצין, לחברי הרב הקי' מי' מרדכי מטלוסט למע"ש (למען שמו) תיכף לבוא כי רואה אני דברים לא טובים על הקהלה, וטובים השנים מן האחד ונמתיק סוד, "וסוד ה' ליראיו", בטחוני חזק שתכף תבוא לפה תקח אתך הכתבים הידועים לך ממוריניו הקי' נ"ע כי נחוצים הם לי. חברך דו"ש באהבה נאמנה. ישראל בע"ש מטלוסט.